

Finska / Suomi

0164

Tervetuloa
töihin!

UUDEN TYÖNTEKIJÄN OIKEUDET,
MAHDOLLISUUDET JA VELVOLLISUUDET
RUOTSIN TYÖMARKKINOILLA

Annika Creutzer

TERVETULOA TÖIHIN!

Uuden työntekijän oikeudet, mahdollisuudet
ja velvollisuudet Ruotsin työmarkkinoilla

Annika Creutzer

Alkusanat

Uusi työ on paljon enemmän kuin pelkkä palkka. Saat työkavereita ja mahdollisuuden päästä osaksi yhteisöä. Se on eteenpäin menoa elämässä. Kun olet saanut ensimmäisen työpaikkasi, on helpompi hakea uutta työtä tai jatkokoulutusta.

Vakuutukset tuovat myös turvaa työntekoon. Turvallisuutta on vielä enemmän, jos työpaikallasi on työehtosopimus. Työehtosopimus turvaa tulevaisuutta myös eläkkeen muodossa. Tässä kirjassa selitetään, mitä työehtosopimus tarkoittaa.

Kun olet uutena työntekijänä Ruotsissa, sinun täytyy tietää monia asioita. Tämä kirja auttaa sinua ymmärtämään, miten palkka, vakuutukset ja eläke liittyvät toisiinsa. Kun tiedät eläkkeistä, osaat tehdä viisaita päätöksiä.

Olet ehkä yksi tuhansista, jotka ovat tulleet tänne pakolaisina ja nyt aloittamassa työntekoa. Tai olet nuori ja siksi uusi työmarkkinoilla. Kaikilla on paikkansa ja kaikilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet.

Meille on tärkeää, että sinulla ja kaikilla muillakin on työtä. On hyväksi yhteiskunnalle, kun monet tekevät työtä ja edistävät maamme taloutta. Se tekee Ruotsista monella tapaa rikkaan maan.

TÄRKEIMMÄT ASIAT

elämän eri tilanteissa ovat tässä vaaleanpunaisella taustalla, jotta näet ne helpommin.

MONET

uudet työpaikat ovat koulu-, hoito- ja hoiva-alalla, ja niillä on kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työehtosopimus. Jos olet saanut työtä jollakin näistä aloista, juuri sinulle tarkoitettu tieto näkyy vihreällä taustalla.

Sisällys

	Sivu
1. Olet saanut työpaikan	5
2. Sinut on vakuutettu	14
3. Työstäsi kertyy eläkettä	17
4. Lapset ja työ	23
5. Turva kuoleman varalle	25
6. Kun sinulle tulee ikää	26
7. Hyvä pysyä ajan tasalla	28

I.

Olet saanut työpaikan

Työsopimus

Kun olet saanut työtä, saat työsopimuksen. Työsopimuksessa, jonka sinä ja työnantajasi allekirjoittavat, on oltava:

- Työnantajan nimi
- Työpaikan osoite ja rekisteröintinumero
- Työajan pituus päivää ja viikkoa kohti
- Paljonko saat palkkaa
- Paljonko sinulle maksetaan ylitöistä tai epäsäännöllisestä työajasta
- Työtehtäväsi
- Mahdolliset vähennykset ruoasta ja asumisesta
- Irtisanomisaika
- Työsuhteen muoto
- Työnteon aloittamis- ja lopettamispäivä (jos työskentelet tietyn aikaa)
- Mitä on sovittu loma-ajoista, esimerkiksi montako lomapäivää saat

Työsuhde on tärkeä tehtävä. Se kertoo, että sinulla on työpaikka. Työsuhteesi voi olla voimassa **toistaiseksi**. Voidaan sanoa myös, että olet saanut pysyvän tai vakituisen työpaikan. Silloin on olemassa erityisiä sääntöjä siitä, miten sinut voidaan irtisanoa tai miten sinä voit halutessasi lopettaa työt. Kaikilla työpaikoilla on voimassa laki työntekijöiden suojasta (Lagen om anställningsskydd - LAS). Voi olla myös työehtosopimus, jossa säädetään eri ehdoista. Lue lisää työehtosopimuksesta jäljempänä tässä kappaleessa.

PIDÄ AINA HUOLI

että saat kirjallisen työsopimuksen!
Muuten sinua voidaan huijata niin työn kuin
palkankin suhteen.

Työ voi olla myös määräaikaista. On olemassa monenlaisia määräaikaaisia töitä:

- **Yleinen määräaikainen työ (AVA).** Sinulle kerrotaan, minä päivänä aloitat työt, ja milloin työt loppuvat. Jos tulet tekemään työtunteja tarvittaessa, sitä kutsutaan tuntityöksi. Voit olla töissä vain yksittäisiä päiviä. Pidä tallessa kaikki palkkatositteet (tiedot palkasta, jotka saat työnantajaltasi kerran kuussa). Voit joutua näyttämään vakuutuskassalle (Försäkringskassan), paljonko olet tehnyt työtä, jos sairastut ja olet saamassa rahaa.
- **Sijaisuus.** Saat tietää, milloin työ alkavat, kenen sijaisena toimit, ja milloin sijaisuus päättyy. Sijaisuutta saatetaan joskus jatkaa, jos sijaistamasi henkilön työhön paluu kestää jostakin syystä pidempään.
- **Kausityö.** Saat tietää, milloin työ alkaa ja päättyy, ja se on työtä, joka kestää jostakin syystä vain tietyn ajan. Työ loppuu sesongin päättyessä. Usein työ liittyy vuodenaikoihin kuten vaikkapa rantavahdin työ maauimalassa tai lumityöt.
- **Työ koeajalla.** Koeaika saa kestää korkeintaan kuusi kuukautta, ja teet työtä, jota sinun on tarkoitus tehdä vakituisesti koeajan jälkeen. Sinut voidaan irtisanoa koeajalla, ja sitä varten on olemassa omat sääntönsä. Jos sinua ei irtisanoa, koeaika muuttuu automaattisesti vakituiseksi työksi.
- **Olet yli 67-vuotias.** Silloin työnantaja voi tehdä kanssasi erityissopimuksen, jossa ei tarvitse noudattaa vakituista työtä koskevia sääntöjä.

Työaika

Työaikasi sanotaan työsopimuksessa. Tavallisesti kokopäivätyö tarkoittaa 35-40 viikkotyötuntia. Osa-aikatyö voidaan ilmoittaa prosentteina koko ajasta, esimerkiksi 80 tai 50 %. Se voidaan ilmoittaa myös tietyinä tuntimäärinä tai päivinä viikkoa tai kuukautta kohti.

Laissa sanotaan, paljonko saa tehdä työtä vuorokaudessa, viikossa ja vuodessa. Siellä on myös säännöt tauoista ja levosta. Esimerkiksi ruokailuun pitää olla aikaa, ja sinä tarvitset tietyn tuntimäärän lepoa ja vapaata, ennen kuin aloitat seuraavan työrupeaman.

Sinä saat palkkaa!

Palkka

Työsopimuksessa sanotaan, millaista palkkaa saat. On olemassa erilaisia palkkoja. Se voi olla:

- Kiinteä kuukausipalkka
- Tuntipalkka
- Palkassa voi olla muuttuva osuus kuten urakka, provisio tai bonus

Sinulla voi olla lisäksi oikeus ylimääräiseen korvaukseen, jos teet työtä öisin ja viikonloppuisin. Sitä kutsutaan Ruotsissa ob-korvaukseksi, joka on lyhennys ruotsin sanoista epämurkava työaika.

Ruotsissa ei ole mitään lakia vähimmäispalkasta - toisin kuin monissa muissa maissa. Useimmilla työpaikoilla on kuitenkin niin sanotut työehtosopimukset. Niissä määritellään eri töistä, eri työtehtävistä ja eri-ikäisille maksettavat pienimmät mahdolliset palkat. On tapana puhua **sopimuksen mukaisesta palkasta**. Mikään ei kuitenkaan estä työnantajaa maksamasta suurempaa palkkaa.

Ilman työehtosopimusta olevilla työpaikoilla ei ole vähimmäispalkkaa. Työnantaja voi maksaa niin pientä palkkaa kuin tahtoo. Jäljempänä tässä kappaleessa on lisää tietoa työehtosopimuksesta.

Useimmiten palkat maksetaan suunnilleen jokaisen kuun 25. päivänä. Palkka maksetaan sille tilille, jonka olet ilmoittanut työnantajalle.

Palkka, joka maksetaan tilillesi, on palkkaa verojen jälkeen. Se tarkoittaa, että työnantaja pidättää siitä tuloveron, joka sinun kuuluu maksaa. Sitä kutsutaan **lähdeveroksi**. Työnantaja näkee veroviraston (Skatteverket) julkaisemista taulukoista, paljonko veroa peritään. Lisää tietoa löydät täältä: skatteverket.se.

Työnantaja maksaa myös veroa maksetuista palkoista. Sitä kutsutaan **sosiaaliturvamaksuksi**. Sosiaaliturvamaksut kerryttävät rahaa eläkettäsi varten siltä varalta, että sairastut, saat lapsen, tai sinulle sattuu työtapaturma, ja osa siitä on valtiolle menevää veroa. Jos olet syntynyt ennen vuotta 1952 (vuonna 2018) sosiaaliturvamaksu on pienempi. Työnantajalle tulee siis halvemmaksi palkata iäkkäämpi työntekijä.

Työehtosopimus

Useimmilla työpaikoilla Ruotsissa on työehtosopimus. Se on sopimus, jonka työnantaja ja työntekijät ovat tehneet palkasta ja työsuhteen ehdoista. Ehdot koskevat kaikkia työntekijöitä - koko yhteisöä. Sopimuksen allekirjoittajia ovat erilaiset järjestöt ja työntekijöiden ammattiliitot.

Useimmille ammateille on olemassa ammattiliitto. Sinulle sopiva liitto löytyy sen mukaan, missä ja mitä työtä teet ja millainen koulutus sinulla on. Ammattiliittoja sanotaan myös ammattiyhdistyksiksi tai liitoiksi (tai ruotsiksi vain "facket").

KAIKILLA JOTKA

ovat töissä julkisella sektorilla, on työehtosopimus. Kaikilla kuntien ja maakäräjien työntekijöillä on sopimus, samoin kaikilla valtion palveluksessa olevilla.

USEIMMILLA

yksityisen työnantajan palveluksessa olevilla on myös työehtosopimus. Yksityisillä työmarkkinoilla on useita erilaisia työehtosopimuksia, mutta etenkin kaksi suurta. Toinen niistä koskee virkamiehiä, toinen heitä, joita on tavattu kutsua työläisiksi. Jos teet työtä yksityisesti, voit kysyä liitolta, palkkakonttorilta tai työnantajalta, mikä sopimus koskee sinua.

Vain olemalla mukana liitossa voi vaikuttaa asioihin, joita ammattiliitto lähtee ajamaan uusissa neuvotteluissa. Esimerkiksi ajamaan palkkojen korottamista tai lomien pidentämistä. Jos olet mukana liitossa, maksat jäsenmaksua ja saat monia etuja kuten halvemmat vakuutusmaksut ja mahdollisuuden osallistua kursseille.

Keskitetty työehtosopimus on voimassa koko maassa. Se on kollektiivisen työehtosopimuksen perusta. Paikalliset sopimukset voivat tarjota muita etuja kuten ilmaiset työvaatteet, tai niissä voi olla sääntöjä työaika-kaavion laatimisesta.

Työehtosopimus antaa sinulle enemmän kuin laki vaatii, kun on kyse esimerkiksi eläkkeestä tai kun sairastut. Joitakin vakuutuksia voi myös puuttua työpaikoilta, joilla ei ole työehtosopimusta.

Työpaikkasi työehtosopimuksessa on sääntöjä seuraavista aiheista:

- Työsuhteen muodot
- Palkat ja muut korvaukset
- Työajat
- Lomien lisäksi tulevat vapaat
- Irtisanominen
- Työeläkkeesi

Siihen sisältyy myös vakuutuksia sen varalta, että:

- Sairastut
- Joudut onnettomuuteen tai tapaturmaan
- Jäät työttömäksi

Työehtosopimukseen kuuluvia vakuutuksia kutsutaan sopimusvakuutuksiksi. Työnantajat maksavat työeläkettäsi ja erilaisia vakuutuksia. Lue lisää osasta 3.

OSAPUOLIA JOTKA

neuvottelevat kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työehtosopimuksista: Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, on työnantaja, joka tekee työehtosopimuksia keskeisten ammattijärjestöjen kanssa reilun 1,1 miljoonan kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työntekijän puolesta. SKL on Ruotsin suurin työnantajajärjestö. Työnantajajärjestö Pactan jäsenenä olevien kunnallisten yhtiöitten ja kuntayhtymien puolesta vastaavat työehtosopimukset tekee Pacta.

Suurin ammattiliitto on Kommunal, jossa on puoli miljoonaa jäsentä. Muita suuria ammattiliittoja ovat hoitoalan liitto Vårdförbundet ja Vision. Lisäksi on olemassa Akademikeralliansen, joka edustaa 17 erilaista akateemista liittoa keskusjärjestö Sacon sisällä

JOS TYÖPAIKALLASI

ei ole työehtosopimusta, on tärkeää ottaa selville, mitä saat sen sijaan. Oletko vakuutettu? Mitä saat, jos sairastut? Maksaaako yritys sinulle eläkettä? Yritykset, jotka säästävät kaikissa mahdollisissa kuluissa, voivat olla piittaamattomia sen suhteen. Silloin joudut itse maksamaan, kun sinulle sattuu tapaturma tai sairastut, ja eläkkeesi heikkenee tulevaisuudessa.

Irtisanominen

Jos olet vakityössä, työnantaja ei voi irtisanoa sinua ilman syytä. Laissa työsuojelusta (**LAS**), on sääntöjä siitä, miten voit menettää työpaikkasi ja miten työnantajan pitää menetellä siinä asiassa. LAS koskee työntekijöitä aina 67 vuoden ikään saakka. Sinut voidaan irtisanoa **työn puutteen** vuoksi. Se voi johtua siitä, että työt eivät suju ja kaikille ei ole työtä, tai työtäsi ei ole enää olemassa, koska organisaatiossa tai toiminnassa on tapahtunut muutoksia.

Sinut voidaan irtisanoa myös **henkilökohtaisista syistä**. Se voi johtua siitä, että et huolehdi itsestäsi, olet usein myöhässä tai et hoida työtäsi. Siinä tapauksessa sinun on kuitenkin pitänyt saada varoituksia, ja tavallisesti on myös tutkittu, voidaanko sinut sijoittaa johonkin toiseen työhön.

Jos työnantaja joutuu irtisanomaan henkilökuntaa työn puutteen takia, sen pitää tapahtua tietyssä järjestyksessä. Käytännössä viimeksi tullut lähtee ensin. Joka on siis ollut vähimmän aikaa töissä, saa lähteä ensimmäisenä. Voi kuitenkin olla myös poikkeuksia, jos joillakin työntekijöillä on sellaista pätevyyttä ja tietoa, jota yrityksessä tarvitaan.

LAS sääntelee myös irtisanomisaikasi pituutta. Irtisanomisaika on se aika, jolloin teet työtä ja saat palkkaa, vaikka sinut on irtisanottu. Irtisanomisaika on vähintään yksi kuukausi. Jos työpaikassa on työehtosopimus, irtisanomisajat voivat olla pidempiä. Silloin myös ikäsi voi vaikuttaa aikaan.

Voit myös irtisanoa itse itsesi, jos haluat lopettaa työt esimerkiksi vaihtaaksesi työpaikkaa tai jos olet muuttamassa toiseen kaupunkiin. On olemassa säännöt, kuinka monta kuukautta aikaisemmin irtisanominen on tehtävä, jos haluat lopettaa työt tietyssä päivänä. Tavallisesti joudut olemaan töissä koko irtisanomisaajan.

Jos jäät työttömäksi

Kun olet saanut työtä, on hyvä miettiä, miten pärjäisit taloudellisesti, jos jäisit työttömäksi. Hyvä tapa turvata elämänsä on liittyä työttömyyskassaan (a-kassa).

Työttömyyskassan jäsenenä voit saada kassasta rahaa, jotta tulet toimeen siihen saakka, kunnes saat uuden työpaikan. Työttömyyskassa vastaa osasta palkkaasi. Saat 80 % palkastasi, joka on enimmillään 910 kruunua päivässä ensimmäisten 100 päivän ajan. Sen jälkeen saat 70 % eli enimmillään 760 kruunua päivässä.

On olemassa likimain 30 erilaista työttömyyskassaa eri aloja ja koulutuksia varten. Jos et tiedä, mikä kassa sopii sinulle, ota yhteyttä ammattiliittoon, käy työttömyyskassan sivuilla a-kassa.net tai työnvälityksen (Arbetsförmedling) kotisivuilla arbetsformedlingen.se/a-kassa, jossa on tietoa 12 eri kielellä ruotsin lisäksi.

Jos olet ammattiliiton jäsen, kuulut todennäköisesti myös työttömyyskassaan. Ammattiliitot ja työttömyyskassat ovat yhteistyössä keskenään. Sinun ei kuitenkaan tarvitse kuulua ammattiliittoon ollaksesi työttömyyskassan jäsen. Kun olet työttömyyskassan jäsen, maksat maksua, joka on usein vähän yli 100 kruunua kuukaudessa.

Saadaksesi korvausta jäädessäsi työttömäksi sinun pitää ilmoittautua työnvälitystoimistoon saadaksesi työpaikan. Rahat maksaa oma työttömyyskassasi.

Jos et kuulu työttömyyskassaan, voit saada peruskorvauksen. Sinun on oltava 20-vuotias, ja peruskorvaus on korkeintaan 365 kruunua päivässä. Kassan korvausta ja peruskorvausta maksetaan korkeintaan 300 päivän ajan. Jos sinulla on alle 18-vuotiaita lapsia, saat korvauksia useamman päivän ajan.

Vapaat

Loma

Kaikilla työtä tekeillä on oikeus lomaan. Sinulla ei ole kuitenkaan oikeutta saada lomaa silloin kun haluat. Sinun pitää **hakea lomaa** työnantajaltasi. Työnantaja voi sanoa ei ja hylätä hakemuksen, jos se ei esimerkiksi sovi työolosuhteisiin tai muiden työntekijöiden lomiin. Jos työnantaja sanoo kyllä, lomasi on hyväksytty.

Lomalain mukaan sinulla on oikeus neljän viikon yhtenäiseen lomaan (pääloma) kesäkuun ja elokuun välisenä aikana. Työsopimuksessa voi kuitenkin olla myös poikkeuksia. Näin voi olla esimerkiksi silloin, jos työhösi liittyy eniten tekemistä juuri kesäaikaan.

Loma tarkoittaa yleensä tiettyä määrää vapaita päiviä. Loman ajalta maksetaan **loma-ajan palkkaa**. Jos työsi kestää kuitenkin alle kolme kuukautta, lomapäivät voidaan muuttaa rahaksi, ja silloin saat **lomakorvausta**.

Jos olet töissä, et saa palkkaa lomapäiviltäsi, mutta saat siis loma-ajan palkkaa, joka vastaa pääosin varsinaista palkkaa. Sitä kutsutaan palkalliseksi lomaksi.

Lomalain mukaan kaikilla työntekijöillä on oikeus 25 lomapäivään. Työpaikassa, jossa on työehtosopimus, sinulla voi olla oikeus useamman kuin 25 päivän lomaan.

TYÖEHTOSOPIMUS

kuntien ja maakäräjien työntekijöille antaa iäkkäämmille enemmän lomapäiviä.

Ikä	– 39 v	40–49 v	50 v–
Lomapäivät	25	31	32

Osa-aikaisuus

Osa-aikaisuus tarkoittaa, että et työskentele koko päivää. Se voi johtua siitä, että sinulla on työssäsi vain osa-aikainen sopimus. Se voi johtua myös siitä, että olet lyhentänyt työaikaasi kokoaikatyöstä. Pidemmän päälle osa-aikaisuus vaikuttaa muuhunkin kuin palkkaan. Voi olla vaikeampaa vaihtaa työtehtäviä tai päästä jatkokoulutukseen, ja sillä lailla voi menettää mahdollisuuden saada mielenkiintoisempia työpaikkoja ja parempaa palkkaa. Ruotsissa osa-aikaisista työntekijöistä useammat ovat naisia kuin miehiä. Siihen on monia syitä. Naisten suuri osuus osa-aikaista työtä tekevästä on myös tärkeimpiä syitä siihen, että naiset saavat sekä huonompaa palkkaa että huonompia eläkkeitä kuin miehet.

Jos haluat lisätä tai vähentää työaikaasi, puhu asiasta työnantajallesi. Joskus joudut täyttämään hakemuslomakkeen. Toimi ajoissa! Jos työaikasi muuttuu, se voi vaikuttaa esimerkiksi toisten työkuviuihin ja tehtäviin. Oletpa sitten tehnyt alun perin useamman tunnin työtä tai kokopäivätyötä, ja työaikasi vähenee, sinulla on oikeus palata siihen työaikaan, johon sinut on palkattu.

Lyhennetty työaika lasten vanhemmille

Sinulla on oikeus vanhempainlomaan, jos sinulla on lapsia. Lue lisää kapaleesta 4.

Vanhempainvapaata koskevan lain mukaan sinulla on myös oikeus vähentää työaikaasi neljänneksellä siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kahdeksan vuotta. Joissakin työehtosopimuksissa ikäraja voi olla korkeampi, usein kunnes lapsi täyttää 12. Jos työskentelet kahdeksan tuntia päivässä, sinulla on siis oikeus tehdä kuusituntista päivää. Palkka laskee silloin vastaavasti. Sinulla on oikeus palata siihen työaikaan, johon sinut on palkattu, silloin kun haluat.

Opiskelu

Sinulla voi olla oikeus olla vapaalla työstäsi menettämättä sitä, jos haluat kouluttaa itseäsi. Sitä kutsutaan koulutusvapaaksi. Siltä ajalta et saa mitään palkkaa.

Sinun on tehtävä hakemus työnantajalle hyvissä ajoin ennen koulutuksen alkamista. Sinun on tehtävä töitä tietyn aikaa, ennen kuin olet oikeutettu tähän vapaaseen.

Muu syy

Jos tarvitset vapaata muusta syystä, kysy asiasta työnantajaltasi. Työnantaja päättää, saatko vapaata vai et. Tavallisesti palkastasi tehdään vähennys siltä ajalta, jonka olet poissa työstä.

2. Sinut on vakuutettu

Jos sairastut

Jos tulet sairaaksi, etkä pysty tekemään töitä, voit saada palkan sijaan sairauskorvausta. Ei riitä, että olet sairas, vaan sinun on oltava myös **työkyvyttön** eli että et pysty tekemään työtä. Arkikielellä sanotaan, että olet **sairaslomalla**. Työkyvyttömyys riippuu myös siitä, millaista työtä teet. Ei ehkä haittaa jos kuorma-autokuskilla on nuha, mutta jos olet hoitoalalla, et voi olla nuhaisena työssä, vaan tarvitset sairausloman.

Työkyvyttömyytesi ei tarvitse olla täydellistä. Voit saada korvausta yhden neljäsosan, puolen tai kolmen neljäsosan suuruudesta työkyvyttömyydestä. Puolikkaalla työkyvyttömyydellä teet puolet normaalista työajastasi ja saat puolikkaan sairauskorvauksen.

Jos olet poissa töistä pidempään kuin viikon ajan, koska olet sairauslomalla, sinun pitää antaa työnantajallesi **lääkärintodistus**. Sinua tutkinut lääkäri kirjoittaa sinulle lääkärintodistuksen. Työnantajalla on myös oikeus pyytää todistusta jo aiemmin, jos sinulla on ollut esimerkiksi useita poissaoloja lyhyellä aikaa.

Kun olet sairas ja saat sairauslomaa, sinulle maksetaan sairauskorvausta. Sairauskorvaus tarkoittaa sekä vakuutuskassan maksamaa sairauspäivärahaa että sairausloma-ajan palkkaa, jonka saat työnantajaltasi. Voit myös saada työehtosopimukseen perustuvaa sairausloma-ajan palkkaa, jolla voi olla suuri merkitys raha-asioittesi kannalta silloin, kun sairastut.

KÄY

tarkastamassa korvauslaskurin, Ersättningskollen, sivuilta ersättningskollen.se, miten lasketaan, paljonko saat, jos sairastut.

Jos olet sairauslomalla pidempään kuin vuoden ajan, voit saada korvausta vakuutuskassasta, ja jos sinulla on työehtosopimus, saat lisäkorvausta. Voit saada lisätietoja palkkakonttorista tai vakuutuskassasta.

Jos et pysty tekemään töitä pitkään aikaan, ehkä et enää koskaan, voit saada vakuutuskassasta **toiminta- tai sairauskorvausta**. Toiminta- tai sairauskorvaus perustuu aiempiin ansioihisi.

Jos olet alle 30-vuotias, saat toimintakorvausta, ja jos olet iältäsi 30–65-vuotias, saat sairauskorvausta. Molemmat korvaukset voivat olla suuruudeltaan $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ tai täysi korvaus riippuen siitä, kuinka suuri työkyvyttömyytesi on. Jos sinulla on työehtosopimus, saat ylimääräistä rahaa sen lisäksi, mitä saat vakuutuskassasta. Ota yhteyttä ammattiliittoosi, jos haluat tietää enemmän.

Apua töihin palaamiseen

Työnantajasi pitää lain mukaan auttaa sinua töihin paluussa, jos olet **sairas tai sinulla on ollut työtapaturma**. Työtapaturmia ovat onnettomuudet työpaikalla, onnettomuudet matkalla töihin tai töistä kotiin tai töissä ollessa, sekä sairaus tai tartunta, jonka saat työpaikalta.

Työnantaja saa tukea vakuutuskassalta, joka voi kerätä yhteen eri tavat, joilla sinua voidaan auttaa.

Jos harjoittelet työhön paluuta, sitä kutsutaan ammatilliseksi kuntoutukseksi. Silloin voit saada kuntoutusetuutta vakuutuskassasta. Se on samanlainen kuin sairauspäiväraha.

ONTÄRKEÄÄ,

että saat apua mahdollisimman pian, jos olet kuntoutuksen tarpeessa. Mitä pidempään olet sairauslomalla, sitä hankalampi on palata takaisin töihin. Voit esimerkiksi joutua työyhteisön ulkopuolelle tai sinulta voi puuttua jatkuva koulutus, jota työssäsi tarvitaan.

HUOMI!

JOS SINULLA ON

työehtosopimus, voit saada apua monin eri tavoin, jos sinulle sattuu työtapaturma. Mene sivuille ersattningskollen.se, niin näet mitä sinulle kuuluu työehtosopimuksen mukaan.

HUOM!

KAIKILLA

kunnan tai maakäräjien työntekijöillä on työtapaturmavakuutus, josta saa ylimääräistä korvausta. Se on nimeltään turvavakuutus työtapaturman sattuessa, TFA-KL. Jos sinulle sattuu työtapaturma, ilmoita siitä AFA-vakuutusyhtiöön. Teet sen helpoiten osoitteessa afa.se sähköisellä tunnistuksella. Saat apua palkka-konttorista.

Osaan ammattiliiton maksuista sisältyy myös vakuutus, josta saa lisäkorvausta, jos ei kykene tekemään työtä. Tarkista ammattiliitoasia keskustoimiston tai työpaikkasi kautta.

3.

Työstäsi kertyy eläkettä

Ansaitsemme eläkkeemme työssäolomme aikana. Jokainen ansaitsee itse omat eläkkeensä.

TYÖSTÄ SAA

kahdenlaista eläkettä – yleistä eläkettä ja työnantajan maksamaa lisäeläkettä (työeläkettä).

Eläkkeitä, joita voit saada, kuvataan usein pyramidina.

- Pohjalla on yleinen eläke, joka on lakisääteinen ja jota maksaa eläkeviranomainen (Pensionsmyndigheten).
- Keskellä ovat työeläkkeet, jotka tulevat sinulle työsi kautta ja joita maksaa vakuutusyhtiö. Työnantajan maksama lisäeläke määräytyy useimmiten työehtosopimuksen kautta.
- Huipulla voi olla oma yksityinen eläkevakuutuksesi.

Eläkepyramidi

- Yksityinen eläkevakuutus
- Työnantajan maksama lisäeläke, jota kutsutaan joskus sopimuseläkkeeksi
- Yleinen eläke, joka on ansioeläke
- Yleinen eläke, joka on rahastoeläke

Yleinen eläke

Yleisen eläkkeen saat eläkeviranomaiselta. Se on kolmiosainen – **ansioeläke, rahastoeläke ja takuueläke**. Kun olet töissä ja saat palkkaa, ansaitset itsellesi ansioeläkkeen ja rahastoeläkkeen. Sama pätee, jos saat sairauspäivärahaa, vanhempainrahaa tai työttömyyskorvausta. Takuueläkettä maksetaan lisäksi silloin, kun joku on ansainnut vain vähän. Useimmat takuueläkkeen saajat ovat ansainneet itselleen myös osan ansioeläkettä ja rahastoeläkettä.

Takuueläkkeen saamiselle on olemassa ehtoja, ja jos se jää hyvin pieneksi, on olemassa vielä yksi turva – **toimeentulotuki**.

JOS HALUAT

tietää enemmän yleisestä eläkkeestä, käy eläkeviranomaisen sivuilla pensionsmyndigheten.se. Voit myös soittaa asiakaspalveluun 0771-776 776. On olemassa tiettyjä numeroita ja aikoja, jolloin voit saada tulkkausapua eri kielille. Eläkeviranomaisella on vakuutuskassan ja veroviraston kanssa yhteinen palvelukonttori, jonne voit mennä, kun tarvitset apua ja tietoa.

Ansioeläke

Joka vuosi kun teet työtä, eläkkeesi karttuu summalla, joka on 16 prosenttia eläkettä kartuttavasta tulostasi. Se taas on 93 % palkastasi ennen veroja. Jos siis ansaitset 20 000 kruunua kuukaudessa ennen veroja, saat noin 3 000 kruunua eläkettä, mikä tekee vuodessa 36 000 kruunua.

Rahastoeläke

Ansaitset rahastoeläkettä samalla tavoin kuin ansioeläkettä. Ne ovat eläkettäsi kerryttäviä rahoja, jotka ovat 2,5 % eläkettä kartuttavasta tulostasi. Jos ansaitset 20 000 kruunua kuukaudessa, siitä kertyy 500 kruunua, mikä tekee vuodessa 6 000 kruunua.

Nämä rahat sinä säästät eläkeviranomaisen rahastoihin. Voit valita viidestä rahastosta ja voit vaihtaa rahastoja maksutta silloin kun haluat osoitteessa pensionsmyndigheten.se.

Mutta sinun ei ole pakko valita mitään. On olemassa Sâfan-niminen rahasto kaikille niille, jotka eivät halua valita tai eivät vain valitse mitään rahastoa. Monet myös haluavat Sâfaniin, koska se on toiminut tähän mennessä oikein hyvin.

Voit saada enemmän tietoa rahastoista eläkeviranomaiselta. Jos haluat oppia lisää rahastosäästämisestä, voit tehdä sen myös täällä: fondkollen.se.

Sekä ansioeläkettä että rahastaeläkettä koskee se, että voit saada eläkettä tuloista, joiden katto on 42 031 kruunua kuukaudessa (504 375 kr/vuosi 2018). Et saa enempää ansioeläkettä ja takuueläkettä, jos ansaitset sitä enemmän.

Takuueläke

Yleisessä eläkkeessä on perusturva – takuueläke. Se on sananmukaisesti takuu siitä, että saa ylipäättään jotakin eläkettä. Jos olet tehnyt vain vähän työtä, ollut osapäivätyössä tai et ole työskennellyt ollenkaan, sinulla voi olla oikeus takuueläkkeeseen. Useimmat, jotka saavat takuueläkettä, saavat silloin pienen lisän ansioeläkkeeseen ja rahastaeläkkeeseen. Näin on silloin, kun kyseiset eläkkeet ovat yhteensä alle 10 000 kruunua kuukaudessa.

Takuueläkkeen saamiselle on kuitenkin omat ehtonsa. **Jotta saisit täyden takuueläkkeen**, sinun on täytynyt asua Ruotsissa 40 vuoden ajan ikävuosina 16–65. Jotta saisit **jonkinlaista takuueläkettä**, sinun on täytynyt asua Ruotsissa vähintään kolme vuotta, ennen kuin täytät 65. Jos olet asunut jossakin muussa EU-maassa samoin kuin Norjassa, Islannissa, Liechtensteinissa ja Sveitsissä, siellä kertynyt vakuutus aika voidaan ottaa huomioon kolmen vuoden ehdon täyttämässä. Eläkeviranomainen voi auttaa sinua arvioimaan oikeutesi takuueläkkeeseen.

Jos olet saanut oleskeluluvan Ruotsissa **pakolaisena tai suojelua tarvitsevana**, voidaan kotimaasi vakuutus aika ottaa huomioon. Sinun on kuitenkin asuttava Ruotsissa vuoden ajan ennen kuin täytät 65. Voit laskea mukaan myös sen ajan, jonka olet viettänyt Ruotsissa alkaen siitä, kun jätit oleskelulupa-anomuksen. Jos olet **omaismaahanmuuttaja** et voi laskea mukaan kotimaassa vietettyjä vuosia. Jos sinulla on eläkkeitä muista maista, ne voivat pienentää takuueläkettäsi.

Muita eläkeläisen tukia

Eläkkeiden lisäksi sinulla voi olla 65-vuotiaana oikeus **asuntolisään**. Jos eläkkeesi on hyvin pieni, sinulla voi olla lisäksi oikeus **erityiseen asuntolisään**. Jos et asumistuenkaan avulla saavuta ”kohtuullista elintasoa”, voit saada **vanhuksille maksettavaa toimeentulotukea**.

Mitä tukea ja avustusta eläke antaa?

Jos olet uutena Ruotsin työmarkkinoilla, olet voinut saada erilaisia tukia ja avustuksia. Toisista avustuksista kertyy eläkettä, toisista ei. Joissakin tapauksissa ansaitset aikaa, joka antaa sinulle oikeuden tiettyyn takuueläkkeeseen.

Helppo peukalosääntö on se, että ne tuet ja avustukset, joista maksat veroa, kerryttävät sinulle ansio- ja rahastaeläkettä.

MITÄ SAAT

Ruotsin eläkkeestä?

Turvapaikan hakija	Ei oikeutta Ruotsin eläkkeeseen
On saanut oleskeluluvan	Oikeus takuueläkkeeseen
Työmarkkinatuki	Ei kartuta eläkettä
Kehityskorvaus	Ei kartuta eläkettä
Aktiivisuustuki	Kartuttaa eläkettä
Toimeentulotuki	Ei kartuta eläkettä
Lapsilisä	Ei kartuta eläkettä
Asumistuki	Ei kartuta eläkettä
Vanhempainraha	Kartuttaa eläkettä
Työttömyyskorvaus	Kartuttaa eläkettä
Sairauspäiväraha	Kartuttaa eläkettä
Sairaus- ja aktivointikorvaus	Kartuttaa eläkettä

Lähde: Min Pension/kirjoittaja

Lapsivuodet

Sinun ei pidä saada huonompaa eläkettä vain siksi, että saat lapsia. Siksi saat lapsesi ensimmäisten neljän elinvuoden aikana niin sanotun lapsivuosien eläkeoikeuden. Tämän tuen saa vuosittain vanhemmista se, jolla on pienimmät tulot. Eläkeoikeuden voi laskea monella tavalla, ja eläkeviranomainen laskee, mikä tapa on sinulle paras.

Jos vanhemmat ovat turvapaikanhakijoita, lapsivuosien laskenta alkaa siitä, kun toinen vanhemmista on saanut oleskeluluvan, ja kestää siihen saakka, kunnes lapsi täyttää neljä.

Opiskelu

Jos opiskelet korkeakoulussa, yliopistossa tai vastaavassa ja saat Ruotsin opintotukiasiain keskuslautakunnan (CSN) opintotukea, valtio maksaa eläkemaksun. Siitä kertyy kuitenkin vain pikkuinen eläke. Se vastaa parhaiten eläkettä, jonka saa, kun ansaitsee 35 000 kruunua koko vuoden aikana.

Työnantajan maksama lisäeläke (työeläke)

Työeläke on työnantajasi maksama eläke. Jos olet kunnan, maakäräjien tai valtion palveluksessa, saat aina työnantajan maksamaa lisäeläkettä. Jos olet yksityisellä työnantajalla, saat lähes aina työnantajan maksamaa lisäeläkettä. Yhdeksän kymmenestä työntekijästä saa Ruotsissa työnantajan maksamaa lisäeläkettä.

JOS TYÖPAIKALLASI

on työehtosopimus, tiedät että saat työnantajan maksamaa lisäeläkettä.

On myös yksityisiä työnantajia, joilla ei ole työehtosopimusta, mutta jotka päättävät kuitenkin maksaa työeläkettä.

Työnantajan maksaman lisäeläkkeen suuruus riippuu palkkasi suuruudesta ja siitä, montako vuotta teet töitä. Ei ole väliä, oletko kiinteällä kuukausipalkalla vai tuntipalkalla. Työnantajan maksama lisäeläke perustuu tuloihisi ennen veroja.

Tavallisimmin sitä kertyy sinulle joka vuosi 4,5 % verran palkastasi ennen veroja. Jos ansaitset 20 000 kruunua, se kerryttää 900 kruunua työnantajan maksamaan lisäeläkkeeseen. Mutta jos palkkasi on suurempi, saat enemmän. Raja kulkee noin 39 000 kruunun kuukausipalkassa (2018). Tuon rajan ylittävässä palkan osuudessa sinulle kertyvä määrä vastaa 30 % palkasta.

Nykyään monissa työehtosopimuksissa on myös ylimääräinen eläkkeenmaksumuoto, jota kutsutaan joustoeläkkeeksi. Voi olla myös paikallisia sopimuksia, jotka kasvattavat eläkettäsi.

Työnantajan maksamalla lisäeläkkeellä on taloudellesi suuri merkitys, kun jäät eläkkeelle. Näin etenkin silloin, jos tulet Ruotsin työmarkkinoille myöhäisemmässä elämäsi vaiheessa, etkä siten ehdi kerryttää niin paljoa yleistä eläkettä.

Saat valita miten sijoitat – jos haluat

Jokaiseen työehtosopimukseen on valittu useita vakuutusyhtiöitä, joista voit valita. Sinulle tarjottavat vaihtoehdot on valikoitu huolella, ja maksut on painettu mahdollisimman alas. Kun maksut ovat alhaiset, rahaa jää enemmän eläkkeeseen.

SINUN EI TARVITSE

valita! Kaikkiin suuriin työehtosopimuksiin liittyy oikein hyvä ennakkovalikoima, niin että sinun ei tarvitse ottaa paineita valitsemisesta. Voit tuntea olosi aivan turvallisiksi.

Jos työnantajasi maksaa yksityistä työeläkettä, saat myös useita, mutta usein harvempia vaihtoehtoja. Toisekseen maksut ovat useimmiten korkeampia. Jos et saa mitään työeläkettä tai jos olet yrittäjä, sinun on huolehdittava itse tämän eläkkeen hankkimisesta, jos vain pystyt siihen taloudellisesti.

JOS OLET

kuntien tai maakäräjien palveluksessa, voit valita ennakkoon perinteisen vakuutuksen valitsemalla KPA Pensionin. Perinteisyys tarkoittaa, että ammattimaiset hallinnoijat sijoittavat muun muassa osakkeisiin, obligatioihin ja kiinteistöihin, ja että on olemassa takuu. Tämä takuu tarkoittaa, että saat ainakin tietyn eläkkeen. Perinteinen KPA Pensionin vakuutuksen arvo on lisääntynyt paljon oletettua enemmän ja eläkkeestä tulee todennäköisesti takuuta suurempi.

Jokaisella työehtosopimuksen työeläkkeellä on **valintakeskus**, josta saat enemmän tietoa valintojesi tueksi. Luettelo seuraa myöhemmin. Voit myös kysyä liitolta tai palkkakonttorilta valintakeskuksesta.

Näe kaikki keskitetysti

Useimmilla on useita erilaisia työnantajan maksamia lisäeläkkeitä heidän lopettaessaan työnteon. Sivuilta minpension.se saat hyvän yleiskatsauksen kaikista eläkkeistäsi. Jos jokin asia on epäselvä, voit ottaa yhteyttä Min Pensionin asiakaspalveluun numerossa 0771-89 89 89. Asiakaspalvelu on yhteistyössä eläkeviranomaisen asiakaspalvelun kanssa, mikä tarkoittaa, että voit pyytää tulkkausapua.

4.

Lapset ja työ

Jos saat lapsen, olet Ruotsissa hyvässä turvassa, eli saat sekä rahaa että aikaa olla lapsesi kanssa. Voit pitää työstä vapaata 1½ vuotta. Palatessasi vapaalta sinulla on oikeus päästä tekemään aiempaa työtäsi.

Sinulla on kuitenkin myös velvollisuuksia. Sinun on kerrottava esimiehellesi raskaudesta viimeistään kaksi kuukautta ennen lapsen laskettua aikaa. Sinun pitää myös sopia esimiehesi kanssa jo alun alkaen siitä, miten kauan aiot olla kotona lapsen kanssa. Tämä koskee sekä tulevia äitejä että isiä.

Kun lapsi on syntynyt, molemmilla vanhemmilla on oikeus olla kotona lapsen kanssa 10 päivän ajan. Sitä kutsutaan isyysvapaaksi.

Kun saat lapsen, vakuutuskassa maksaa sinulle **vanhempainrahaa**, ja se on riippuvaista siitä, kuinka paljon ansaitset ja kuinka kauan olet ollut töissä. Jos sinulla on työehtosopimus, saat enemmän **vanhempainpalkkaa/vanhempainrahan lisää**. Tällä lisällä saat tavallisesti yhteensä lähes 90-prosenttia palkastasi riippumatta palkan suuruudesta. Vanhempainpalkkaa saat useimmiten kuuden kuukauden ajan, ja se maksetaan niin kuin tavallinen palkka.

JOS HALUAT

laskea, kuinka paljon saat vanhempainrahaa ja palkkatasausta työehtosopimuksesta, saat summittaisen arvion sivuilta kneqdeg.se. Eri sopimusten välillä voi olla jonkin verran eroja.

Jos muutat Ruotsiin pienten lasten kanssa, sinulla on myös oikeus vanhempainrahaan. Jos lapsi on alle 1-vuotias, voimassa ovat vastaavat määrät päiviä kuin Ruotsissa syntyneillä tai adoptoiduilla lapsilla. Jos lapsen ikä on sen tullessa Ruotsiin yhden ja kahden vuoden välillä, vanhemmat saavat yhteensä korkeintaan 200 päivää. Jos lapsi on tullessaan täyttänyt kaksi vuotta, päiviä on korkeintaan 100. Ota yhteyttä vakuutuskassaan, jos haluat tietää enemmän vanhempainvakuutuksesta. Vakuutuskassan kotisivuilta löydät **Föräldrakollen**-nimisen sivuston. Siellä sinä ja muut vanhemmat voitte suunnitella vanhempainvapaitanne ja nähdä, miten voitte jakaa päivät. Käy katsomassa **Kassakollenista**, jos haluat tietää, paljonko vanhempainrahaa saat vakuutuskassasta.

TASAJAKO

on useimmiten paras. Työehtosopimuksen vanhempainvapaan lisärahoituksen ansiosta perhe ansaitsee useimmiten parhaiten siten, että molemmat vanhemmat pitävät vähintään kuuden kuukauden vanhempainvapaan. Jos lapsen äiti, jolla useimmiten on pienempi palkka, on suuren osan aikaa kotona, perhe voi menettää suuria summia.

Sinulla on oikeus olla kotona, jos lapsesi on sairas. Ruotsin kielen lyhenne *vab* tarkoittaa lapsen hoitoa. Vakuutuskassan kotisivuilla on enemmän tietoa vanhempainrahasta, kun olet hoitamassa lastasi eli ruotsalaisittain 'vabbaat'. Jos sinulla on työehtosopimus, saat suuremman korvauksen.

5.

Turva kuoleman varalle

Ruotsissa perhe saa taloudellista tukea, jos toinen vanhemmista kuolee. Sitä kutsutaan **perhe-eläkkeeksi**, ja se on voimassa silloinkin, jos sinulla ei ole mitään työtä. Asian käsittelee eläkeviranomainen.

Jos sinulla on työpaikka, perheesi turvana voi olla myös erilaisia vakuutuksia. Näin on aina silloin, kun on työehtosopimus. Mutta myös työnantaja, jolla ei ole työehtosopimusta, voi päättää maksaa vakuutuksia työntekijöidensä hyväksi. Jos teet työtä jollekulle, jolla ei ole työehtosopimusta, on tärkeää, että otat selville, onko olemassa jokin vakuutus, joka suojaa perhettäsi kuolemasi varalta.

HALUAISITKO

tietää enemmän siitä, mitä pitäisi ottaa huomioon, jos läheisesi kuolee? Mene osoitteeseen efterlevandeguiden.se. Sivuilla on eläkeviranomaisen, veroviraston ja vakuutuskassan tarjoamaa tietoa.

Jos työpaikallasi on työehtosopimus, sinulla on vakuutus nimeltään TGL, **työnantajan tekemä ryhmähenkivakuutus**. Se on vakuutus, joka maksaa perheellesi kertakorvaussumman, jos menetät henkesi. Se on suuruudeltaan 45 000 kruunun ja noin 270 000 kruunun väliltä. Lisäksi maksetaan ylimääräinen korvaus hautajaisia varten.

Jos olet valtion, kunnan tai maakäräjien palveluksessa, on olemassa erityinen **perhe-eläke**. Tätä suojaa sinulla ei ole, jos työskentelet yksityisellä työnantajalla.

Monilla ammattiliitoilla kuten Kommunalilla on **ryhmähenkivakuutus**, josta maksetaan perheellesi rahaa siinä tapauksessa, että sattuisit kuolemaan. Kommunalin kohdalla kyse on reilusta 300 000 kruunusta.

Myös ammattiliitoilla on tapana tarjota hyvin edullista ryhmähenkivakuutusta, jonka voit ostaa. Vakuutusehdot ovat kaikille jäsenille, koko ryhmälle samat, ja siksi vakuutus ei ole niin kallis.

6.

Kun sinulle tulee ikää

Ruotsissa **ei ole mitään kiinteää eläkkeellejäämisikää**. Sitä vastoin on olemassa monta erilaista ikäporrasta sosiaalivakuutuksia ja eläkkeitä varten. Löydät kaikki eläkkeesi sivuilta minpension.se. Sieltä näet myös, minkä ikäisenä ja millä aikavälillä voit alkaa nostaa eläkkeitäsi.

Sinulla on oikeus jatkaa työpaikassasi siihen saakka, kunnes täytät 67 vuotta. Se on ilmoitettu työsuojelulaissa LAS. Joskus voit työskennellä pidempään, mutta silloin joudut tekemään uuden työsopimuksen työnantajasi kanssa, eikä LAS ole silloin enää voimassa.

MITÄ AIEMMIN

alat nostaa eläkettäsi, sitä pienempi se on. Silloin raha jakautuu useammalle vuodelle. Jos jatkat työntekoa, eläke kasvaa.

Jos saat a-kassan korvauksia, sairausetuutta tai olet sairauslomalla, nämä korvaukset loppuvat, kun täytät 65 vuotta. Sen sijaan voit saada takuueläkkeen. Ajatuksena on siis, että tuki vaihtuu eläkkeeseen. Ota yhteyttä eläkeviranomaiseen, jotta saat takuueläkkeesi. 65-vuotiaasta alkaen olet oikeutettu **asuntolisäään ja ikääntyneiden toimeentulotukeen**.

Eläketulojen verotus on erilaista sen mukaan, oletko nuori vai jo iäkäämpi. Siitä vuodesta alkaen, kun täytät 66, verosi alenevat. Siinä iässä laskee myös työtulojen verotus, ja työnantajalle on sen jälkeen halvempaa palkata sinut.

Harkitset ehkä muuttavasi Ruotsista, kun jäät pois työelämästä. Silloin kannattaa tutustua erilaisiin sääntöihin, jotka koskevat muuttamista toiseen maahan.

Jos päätät oleskella toisessa maassa vain ajoittain, katsotaan, että asut edelleen Ruotsissa. Saat eläkkeesi ja maksat verosi Ruotsiin. Verovirastosta saat enemmän tietoa voimassa olevista määräyksistä.

Sinulla voi olla oikeus **toisen maan eläkkeeseen**, jos olet asunut tai ollut töissä kyseisessä maassa osan aikuisiästäsi. Ota yhteyttä eläkeviranomaiseen ajoissa, ennen kuin haluat alkaa nostaa eläkettäsi. Mitä tulee työnantajan maksamiin lisäeläkkeisiin, sinun on otettava itse selvää, mihin sinulla on oikeus muissa maissa tekemiesi töiden perusteella.

7. Hyvä pysyä ajan tasalla

Palkkoihin, eläkkeisiin ja muihin kysymyksiin voi saada apua monista eri paikoista.

Viranomaiset

Kaikilla viranomaisilla on nettisivut. Usein voit käydä siellä tekemässä ilmoituksia ja muutoksia suoraan sähköisellä tunnistuksella, jonka saat oman pankkisi kautta.

Voit käydä myös jossakin **palvelukonttorissa**. Eläkeviranomainen, vakuutuskassa ja verovirasto ovat yhteistyössä keskenään. Saat kokonaiskuvan tilanteestasi samassa paikassa. Koko Ruotsin alueella on yli 100 palvelukonttoria.

Voit soittaa, jos haluat keskustella jonkun viranomaisen asiakaspalvelun kanssa. Voit saada tulkkausapua, mutta siitä on hyvä kertoa etukäteen, tai pyytää jotakuta ruotsin kielen taitoista soittamaan ja varaamaan tulkauksen.

Vakuutuskassa: forsakringskassan.se, puhelin 0771-524 524

Verovirasto: skatteverket.se, puhelin 0771-567 567

Työväliitys: arbetsformedlingen.se, puhelin 0771-416 416

Eläkeviranomainen: pensionsmyndigheten.se, puhelin 0771-776 776

Kunnat

Kunnilla on vastuu erilaisista sosiaaliavustuksen muodoista kuten toimeentulotuesta. Tavallisesti kuntien sosiaalihallinto käsittelee hakemukset.

Kunnilla on talous- ja velkaneuvoja, jotka antavat opastusta, tukea ja ideoita, miten voi saada kuntoon oman taloutensa. Talous- ja velkaneuvojan tapaaminen on maksutonta, ja neuvojilla on vaitiolovelvollisuus. Joissakin kunnissa voi valitettavasti joutua jonottamaan, ennen kuin saa ajan. Ota siis yhteyttä hyvissä ajoin, jos tarvitset apua. **Hallå Konsumentin** sivuilla hallakonsument.se, voit nähdä, millaiset ovat kohtuulliset talouskulut, ja voit tehdä omat laskelmasi omaa talouttasi varten.

Ammattijärjestöt

Ammattijärjestöt neuvovat ja auttavat. Apu on tarkoitettu lähinnä ammatillisille jäsenille. Voit jutella työpaikkasi paikallisivastaavan kanssa tai ottaa yhteyttä ammattiliiton keskuskeskseen. Jos haluat liittyä jäseneksi, voit kuultella työkavereilta, mikä tai mitkä liitot sopisivat sinulle.

LO:lla on puhelinneuvontaa, joka oli alun perin tarkoitettu kaikille kesätyöntekijöille, mutta joka auttaa myös niitä, jotka eivät kuulu liittoon. Puhelinneuvonta toimii nykyisin ympäri vuoden. Ammattiliiton puhelin Fackets Hjälptelefon 020-65 00 65 auttaa kysymyksissä, jotka koskevat lisätoita, kesätoita ja muita lyhytaikaisia työsuhteita. Voit myös lähettää kysymyksiä tänne: www.ung.lo.se/facketshjalptelefon.

Hyviä sivuja

Ersättningskollen, ersattningskollen.se, näyttää, mitä korvauksia voit saada, jos sairastut tai sinulle sattuu työtapaturma.

Fondkollen, fondkollen.se, opettaa miten voit säästää rahastoihin, ja auttaa sinua valitsemaan sopivia rahastoja. Se voi olla rahastoeläke, työnantajan maksama lisäeläke tai muu sijoitussäästäminen.

Föräldrakollen auttaa laskemaan miten sinä ja lapsesi toinen vanhempi jaatte keskenänne vanhempainpäivät. Kassakollen laskee kuinka paljon vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa ja muita korvauksia saat vakuutus-kassasta. Mene vakuutuskassan sivuille forsakringskassan.se ja etsi sieltä lasten vanhemmille tarkoitettu Föräldrakollen ja Kassakollen.

Knegdeg, knegdeg.se, auttaa yksityisellä sektorilla toimivaa virkamiestä laskemaan, mitä hän saa sairastuessaan, joutuessaan työtapaturman uhriksi, saadessaan lapsen jne. Sivun on luonut yhteistyöjärjestö PTK yhdessä 26 ammattiliiton kanssa.

Sunt arbetsliv, suntarbetsliv.se, auttaa ja inspiroi kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työntekijöitä hyvän ja terveellisen työpaikan luomisessa. Täältä saat vinkkejä, miten muut ovat ratkaisseet työympäristöön liittyviä ongelmia.

Arbetsmiljöupplysningen, arbetsmiljoupplysningen.se antaa tietoa työympäristöstä ja työsuojeluedustajan ja työterveydenhuollon rooleista. Saat vinkkejä, mistä voit hakea lisäapua.

Fackförbunden, fackforbunden.se, on sivu, josta voit ammatin perusteella nähdä, mikä ammattiliitto sopii sinulle. Täällä on myös linkkejä erilaisiin ammattiliittoihin, ja pääset vertailemaan erilaisia a-kassoja ja ansio-
vakuutuksia.

Min Pension, minpension.se. Täältä löydät koosteen eläkkeistäsi ja saat ennusteen tulevasta eläkkeesi määrästä. Voit myös kokeilla, kuinka eläke muuttuu, jos esimerkiksi lisäät tai vähennät työaikaasi tai alat nostaa eläkettäsi aikaisemmin tai myöhemmin.

Verksamt, verksamt.se. Jos olet aikeissa perustaa yrityksen tai sinulla on jo toimintaa, voit saada paljon apua näiltä sivuilta. Sinulla voi olla myös omat sivut, voit olla yhteydessä viranomaisiin ja muihin palveluihin sähköisen tunnistuksen kautta. Verksamt on yhteistyöelin veroviraston, Ruotsin yhtiöviraston (Bolagsverket) ja työnvälityksen välillä.

Konsumenternas Försäkringsbyrå ja Konsumenternas Bank- och Finansbyrå, konsumenternas.se. Täältä, eli kuluttajien vakuutus-
toimistosta ja kuluttajien pankki- ja rahoitustoimistosta voit saada oppia säästämisestä, lainoista ja vakuutuksista. Voit myös verrata erilaisia tilejä, lasten vakuutuksia, työnantajan maksamia lisäeläkkeitä ja paljon muuta. Toimistoista saa myös maksutonta neuvontaa sähköpostitse ja puhelimitse.

Työnantajan maksamien lisäeläkkeiden valintakeskukset

Pensionsvalet (pv.se) eläkevalinta kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työntekijöille.

Valcentralen (valcentralen.se) valintakeskus kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon, pankkien ja rahoitusalan jne. työntekijöille.

Collectum (collectum.se) yksityisen sektorin virkamiehille joilla on ITP-sopimus.

Fora (fora.se) yksityisen sektorin virkamiehille joilla on SAF-LO-sopimus.

Valtion työeläkevirasto (spv.se) valtion palveluksessa oleville.

Eläkeyhtiöt

Löydät omia eläkeasioitasi hoitavien vakuutusyhtiöiden yhteystiedot eläketiedotteista, jotka lähetetään sinulle vuosittain. Voit löytää tiedot myös sopimuseläkkeitä hallinnoivista valintakeskuksista.

JOS SINULLA ON

Jos sinulla on eläkkeitä KPA Pensionilla tai haluat kysyä kuntien, maakäräjien tai aluehallinnon työeläkkeistä, soita asiakaspalveluun 020-650 500. Voit saada apua 17 eri kielellä. Sama koskee myös vakuutusyhtiö Folksamia, josta voit saada apua numerosta 0771-950 950.

Kannattaa lukea

KPA Pensionin yhteistyöstä Annika Creutzerin kanssa on syntynyt useita lukemisen arvoisia kirjoja, jotka kaikki ovat ladattavissa täältä: www.kpa.se/bok. Kirjoista kaksi on lisäksi käännetty lyhennettynä useille eri kielille.

- **Ota eläkeasiat haltuun – 10 ansaa joita naisen pitää välttää.** Tässä kirjassa kerrotaan 10 ansasta, joita pitää välttää koko elämänsä ajan, jos haluaa saada aikanaan hyvän eläkkeen.
- **Aika kerätä eläkepalapeli – näin saat naisena parhaan mahdollisen eläkkeen.**
Kirja on sinulle - 55-vuotiaalle tai vanhemmalle - ja siinä syvennyttään siihen, mikä on tärkeää ennen eläkkeen alkamista.
- **Työpaikkasi turvaaminen – vakuutukset ja muu tuki kunnan, maakäräjien tai paikallishallinnon työntekijöille.**
Otsikkokin kertoo, että tässä kirjassa on asiaa eläkeasioiden kanssa työskenteleville. Se on ajateltu sinulle tueksi toimiessasi kollegoittesi kanssa

Annika Creutzer

on tunnetuimpia yksityisen talouden asiantuntijoitamme. Hän on ekonomisti, toimittaja ja kolumnisti, joka on työskennellyt mm. Aftonbladet- ja Privata Affärer -lehdissä. Annika Creutzer on myös tunnettu luennoitsija ja juontaja, ja saamme häneltä usein näppäriä talousvinkkejä mm. ohjelmasa Plånboken kanavalla P1. Tänä päivänä hän pyörittää omaan yritystään Creutzer & Co.

KPA Pension

on eläkeyhtiö kuntien ja maakäräjien työntekijöille. Yli 1,6 miljoonalla ihmisellä, jotka ovat tai jotka ovat olleet kuntien ja maakäräjien palveluksessa, on työeläke KPA Pensionissa.

Sijoitamme eläkerahat turvallisesti ja eettisesti ihmistä ja ympäristöä ajatellen. Siksi emme koskaan investoi aseisiin, tupakkaan, peleihin tai alkoholiin. Maksumme ovat sitä paitsi alan alhaisimpia.

Kuvat Petter Karlberg

Takakannen kuvat Kate Gabor

Painoasu Palatino, Gill Sans

Design Eva Bergfeldt

Original Karin Johansson

Tuotantojohtaja Anna Seger

Projektihallinto Emma Bernquist

Olet ehkä yksi tuhansista, jotka ovat tulleet tänne pakolaisina tai rakkauden perässä ja nyt aloittamassa työntekoa. Tai olet nuori ja siksi uusi työmarkkinoilla. Uusi työ on niin paljon enemmän kuin pelkkä palkka. Se on mahdollisuus päästä osaksi yhteisöä. Se tarkoittaa kuitenkin myös vastuuta ja velvollisuuksia.

Tämä kirja auttaa sinua ymmärtämään, miten palkka, vakuutukset ja eläke liittyvät toisiinsa. Työn mukana tulevat vakuutukset antavat paljon turvaa. Se turva on vielä suurempi, jos työpaikalla on työehtosopimus. Mikä työehtosopimus sitten on? Se ja moni muu mutkikkaan tuntuinen asia on selitetty kirjassa helposti ymmärrettävällä tavalla.

Annika Creutzer on yksityissektorin talouden asiantuntija, joka antaa meille päivittäin viisaita talousneuvoja ohjelmassa Plånboken kanavalla PI. Hän jakaa kirjassaan tietojan ja selvittää, mikä on tärkeää silloin, kun aloittaa työnteon.

KPA
PENSION

Ohjehinta 59:- kr sis. alv